

RUTES PIRINEUS
Rutes de muntanya, senderisme i excursions

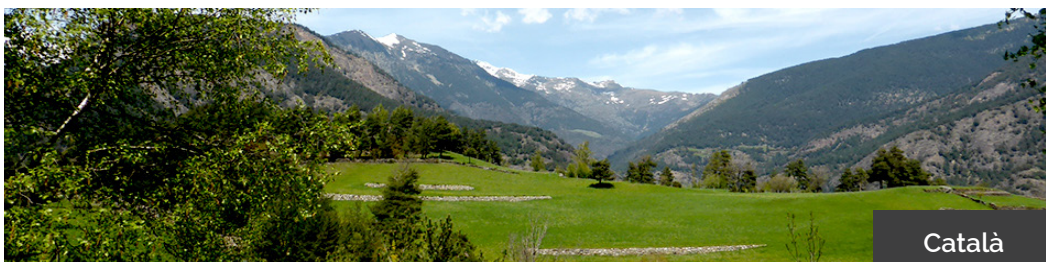
Famílies
i nens

Flora
i fauna

Rutes
circulars

Català

De la Massana a la collada de l'Estall pel camí del Solà

Agradabilíssima ruta circular pel conegut camí del Solà passant per l'Aldosa des de la Massana

La Massana, Parròquia de la Massana, Andorra

Dificultat Notable

Temps total efectiu 3:15h

Distància total 8,9 km

Desnivell acumulat 815m

Altitud mínima 1.221m

Altitud màxima 1.921m

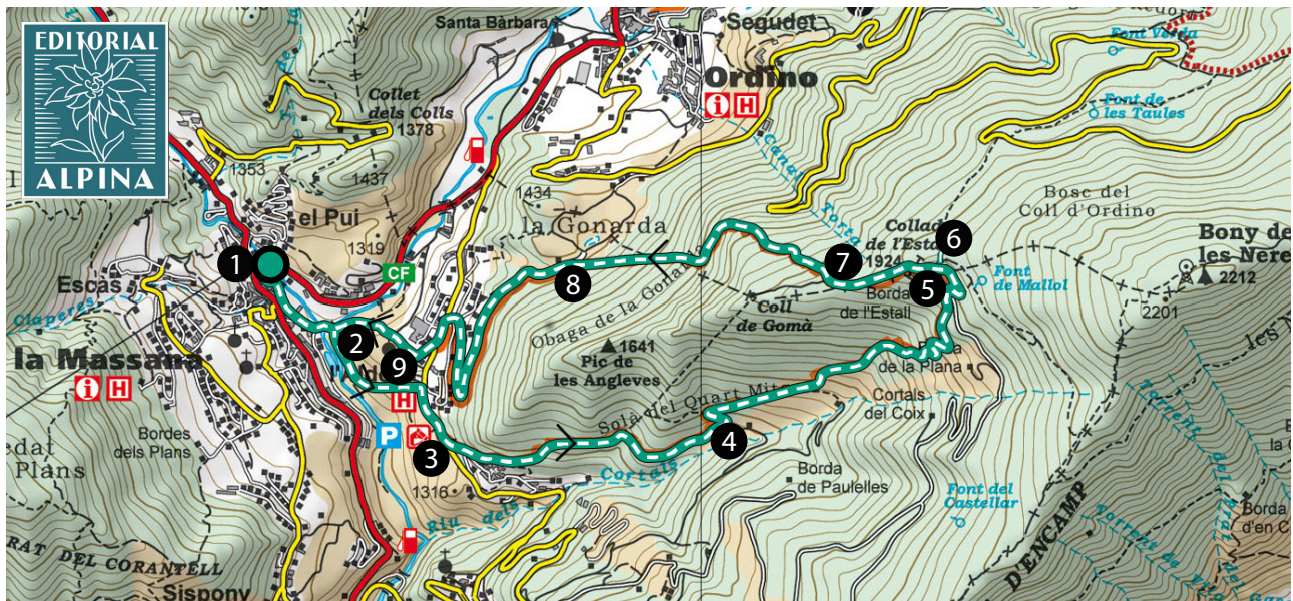
Punt de sortida / arribada Oficina de Turisme

Població més propera La Massana

Andorra
www.visitandorra.com

Andorra. 1:40.000. Editorial Alpina.

 itinerari

 sentit de la ruta

 inici / final

PUNTS IMPORTANTS DE PAS (WAYPOINTS)

Punt de pas	Temps	Altura	Latitud	Longitud
1 Oficina de Turisme de La Massana	0:00h	1.238m	42.546571°	1.514324°
2 Camí de les Gravades	0:07h	1.221m	42.544143°	1.518147°
3 Camí del Solà	0:22h	1.295m	42.540164°	1.524063°
4 Borda del Solà	0:50h	1.451m	42.540710°	1.538334°
5 Carretera de l'Estall	1:50h	1.877m	42.545758°	1.550686°
6 Collada de l'Estall	2:00h	1.921m	42.547583°	1.549889°
7 Camí de l'Obaga de la Gonarda	2:10h	1.833m	42.546511°	1.544229°
8 Carretera asfaltada de la Gonarda	2:48h	1.383m	42.547004°	1.530195°
9 Església de Sant Ermengol de l'Aldosa	3:00h	1.291m	42.543451°	1.522616°
1 Oficina de Turisme de La Massana	3:15h	1.238m	42.546571°	1.514324°

Sistema de coordenades geogràfiques. Datum WGS84

EL MILLOR D'AQUESTA RUTA

- ✓ Les **vistes panoràmiques** que tenim des de la collada de l'Estall.
- ✓ El **contrast** entre la vegetació de la **solana** i l'**obaga**.
- ✓ Descobrir les **antigues bordes** de les terres del Solà.

SABIES QUE...

Al Principat d'Andorra hi ha set parròquies i cadascuna està formada per diverses poblacions? Al seu torn, la Parròquia de la Massana, igual que les altres parròquies andorranes, presenta una divisió en quarts. Els quarts de la Massana són: Mitger, Pal, Sispony, Arinsal, Anyós, Erts, la Massana (que inclou el poble d'Escàs) i l'Aldosa. Aquesta divisió en parròquies i quarts prové de l'època medieval i ha perdurat fins a l'actualitat. Curiosament, hi ha dues poblacions amb el nom de l'Aldosa: l'Aldosa de Canillo, a la parròquia de Canillo, i l'Aldosa de la Massana, que és per on passa aquest itinerari.

INTRODUCCIÓ

Excursió circular d'uns 9 km al voltant de la serra del Solà del Quart Mitger, al llogarret de l'Aldosa, a la parròquia de La Massana. Des de la Massana pugem primer pel camí de les Gravades fins a l'Aldosa i després pel camí del Solà fins a la collada de l'Estall. Des d'allà baixem per l'interior del bonic bosc de pi negre de l'Obaga de la Gonarda fins que arribem novament al poble de l'Aldosa. Retornem a la Massana pel camí de les Molleres. Tot el recorregut està senyalitzat amb pintura groga i transcorre per diferents tipus de camins. Tot i superar un desnivell considerable, no té cap mena de dificultat. És una ruta ideal per a persones i famílies avesades a caminades de mig dia per terrenys de mitja muntanya.

Aquest itinerari ens permet descobrir els boscos de la solana i l'obaga de l'Aldosa, situada a la part occidental del Bony de Neres, al centre del Principat d'Andorra, entre les parròquies de La Massana i Encamp. Durant el recorregut podrem apreciar les importants diferències entre la vegetació de la part solana, al Solà del Quart Mitger, on hi predomina el bosc de pi roig, i la vegetació de l'Obaga de la Gonarda, amb un predomini del bosc de pi negre amb neret. A més, des de la collada de l'Estall, el punt culminant de l'excursió, gaudirem d'esplèndides vistes dels cimals fronterers amb la Cerdanya, de la collada de Muntaner, l'obac de Sispony i del pic de Casamanya.

NO ET PERDIS..

L'ermita de Sant Cristòfol d'Anyós, ubicada al capdamunt del poble d'Anyós, molt a prop de l'Aldosa. L'església és d'origen romànic i data del segle XII. Es va construir en un indret estratègic des d'on es gaudia de visibilitat sobre els nuclis de Sispony, la Massana, Ordino i l'entrada a la vall d'Escaldes-Engordany. L'església ha sofert moltes remodelacions però encara conserva l'essència romànica, amb un absis semicircular i una estructura de petites dimensions. Al seu interior hi trobem unes pintures murals gòtiques i barroques.

MÉS INFORMACIÓ

DURADA: Mig dia.

TEMPS TOTAL EFECTIU (SENSE PARADES): 3:15h en total. 2:00h des del punt d'inici fins a la collada de l'Estall pujant pel camí de les Gravades i després pel camí del Solà, i 1:15h per tornar a la Massana

baixant pel camí de l'Obaga i pel camí de les Molleres.

DESNIVELL ACUMULAT: 815m

DIFICULTAT: Notable. És una ruta que no presenta cap dificultat tècnica però és físicament exigent degut al fort desnivell que cal superar en poca distància.

ÈPOCA: Primavera, estiu i tardor, si no hi ha neu.

CARTOGRAFIA: Andorra. 1:40.000. Editorial Alpina.

OBSERVACIONS: A la collada de l'Estall enllacem amb el Camí Interparroquial del Tomb de les Neres, que surt del coll d'Ordino i dona la volta al Bony de les Neres tot unint les parròquies d'Ordino, La Massana, Encamp i Canillo.

COM ARRIBAR-HI EN COTXE

Per arribar a **La Massana**, des d'**Andorra la Vella** agafem la carretera CG-1 i continuem per la carretera CG-2 en direcció a França. Passem el **túnel dels Dos Valires** i arribem a una **rotonda on enllacem amb la CG-3** que seguim fins a La Massana. La **plaça de les Fontetes** amb l'**Oficina de Turisme** es troba situada al bell mig de la població de la Massana, concretament a la bifurcació de les carreteres CG3 i CG4.

Des de **França** hem d'anar fins al **Pas de la Casa**, travessar el **túnel o el coll d'Envalira** i baixar per la carretera CG-2 fins passat **Encamp**. Just després trobem el desviament cap al túnel dels Dos Valires i a continuació arribem a la **rotonda on enllacem amb la CG-3**. A partir d'aquí seguim el mateix itinerari descrit en l'apartat anterior.

RECORREGUT

Comencem la ruta a **1 l'Oficina de Turisme de La Massana (0:00h - 1.238m)**, que està situada a la plaça de les Fontetes. Creuem tota la plaça en direcció S deixant enrere l'oficina de turisme i el Centre Turístic i Cultural. Agafem un carrer empedrat que baixa fins al Camí Ral, actualment un carrer asfaltat. Avancem per aquest carrer, que a la dreta té un gran bloc d'edificis. Agafem el carrer de les Palanques (esquerra) i arribem a un **pont** que ens permet creuar el riu. Uns metres més enllà agafem el **2 camí de les Gravades (0:07h - 1.221m)**. Pugem per aquest antic camí empedrat, entre avellaners i pollancre, fins que desemboquem a la **carretera de l'Aldosa i Anyós**, ben a prop del nucli de l'Aldosa (que ens queda a la nostra esquerra, al N).

Girem a la dreta i resseguim la carretera en direcció S fins que trobem un senyal que ens indica "Anyós 1 km". Just a l'altre costat de la carretera, a mà esquerra, veiem l'inici del **3 camí del Solà (0:22h - 1.295m)**. Pugem per un corriol, empedrat a trams, que passa per darrere de les cases d'una urbanització. Ens enfilem en direcció E tot ascendint progressivament pel bosc de pi roig i boix del camí del Solà. El bosc, a trams esclarissat, ens permet gaudir de bones vistes cap al S, sobre l'Obac d'Anyós, i cap a l'O, on s'obre tota la vall dels Cortals de Sispony amb el bosc de l'Obac de Sispony i el pic de Carroi. Al cim d'aquest pic hi ha instal·lades unes antenes de telecomunicacions.

Remuntem el Solà del Quart Mitger fins que arribem a la **4 borda del Solà (0:50h - 1.451m)**, situada en un indret amb prats i un bonic bosquet de ribera amb pollancre. Just abans d'arribar-hi, el camí fa una ziga-zaga per tal de guanyar altura i vorejar les terres de la borda pel límit del bosc. Trobem una cruïlla i un indicador que senyala el camí de les Engleves, també marcat amb punts grocs, que nosaltres ignorem. Continuem a la dreta en direcció E pel mig de la pineda. Sortim del bosc i arribem a les **terres del Solà**. Abordem ara un tram una mica perdedor: cal estar atents a les marques de pintura groga que segueixen recte (E) tot passant una paret de pedra seca fins a un abeurador improvisat amb una banyera que hi ha al costat d'uns bedolls. Tot seguit el camí torna a fer una ziga-zaga per guanyar altura i endinsar-se altra cop en el bosc de pi roig.

Entremig dels arbres podem veure, cap a l'O, la bonica vall de l'Obac de Sispony i la collada de Muntaner, amb el pic d'Enclar a la seva esquerra. Travessem el petit regueró d'aigua del riu de l'Aspra i seguim el camí que guanya altitud ràpidament tot fent llaçades enmig del bosc de pi roig. Finalment sortim a una clariana, on hi ha la bonica **borda de l'Estall**. Travessem un tram boscós molt humit i enfangat fins que sortim a una pista forestal. Som ja a la **5 carretera de l'Estall (1:50h - 1.877m)**. Seguim ara aquesta pista a l'esquerra, en direcció N. Més amunt deixem de banda una pista secundària barrada amb una porta de ferro, que ens portaria a la borda de l'Estall. La pista ascendeix fent un parell de llaçades fins a sortir del bosc, tot situant-se just per sobre dels prats de la borda de l'Estall. En aquest punt se'ns obra una extensa panoràmica cap a ponent (O), amb tota la vall dels Cortals de Sispony i la carena fronterera que uneix el pic d'Enclar amb el Cap de la Cubil passant per la collada de Muntaner, i que separa les terres andorranes del bonic paratge d'Os de Civís, ja en terres catalanes, dins del Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Seguim uns metres més la carretera, deixant enrere el trencall de la font del Mallol. Prenem el següent **desviament a la dreta**, un camí ample i fresat que ens condueix directament a la **6 collada de l'Estall (2:00h - 1.921m)**. Des d'aquest planell herbós tenim unes boniques vistes cap al N, amb el pic de Casamanya que treu el cap sobre el bosc de pi negre. Cap al S podem observar el límit fronterer amb la Cerdanya i la carena del Calm de Claror, la vall de Claror i els pics de Perafita i Claror. Cap a l'esquerra veiem la carena escarpada del pic dels Estanyons, que separa la vall de Madriu de la comarca catalana de la Cerdanya. Gaudim de les vistes d'aquest bell paratge, on el nostre camí coincideix amb el Camí Interparroquial del Tomb de les Neres, una volta circular al Bony de les Neres que uneix les parròquies d'Encamp, Canillo, Ordino, i La Massana, que és on ens trobem ara.

Deixem la collada de l'Estall i retornem a la pista pel mateix camí per on hem vingut. La seguim fins al **camí del Coll de Gomà**, on trobem una cadena que barra el pas als vehicles motoritzats. Un cartell ens indica el camí a seguir, senyalitzat amb punts grocs. Baixem pel llom de la serra en direcció al coll de Gomà, seguint una pista forestal per un bosc de pi roig amb boixerola i ple de formiguers.

Arribem a una desviació, on cal prendre un camí a la dreta, senyalitzat amb pintura groga. És el **7 camí de l'Obaga de la Gonarda (2:10h - 1.833m)**. El sender davalla per un pendent pronunciat en direcció NO, enmig d'un bonic bosc de pi negre amb neret, típic dels indrets on la neu roman al terra durant força mesos. Anem baixant i trobem nombrosos forats als troncs dels arbres, nius del pigot garser gros, que en aquest indret ha trobat el seu hàbitat ideal. Si estem atents el podem veure volar entre els arbres o el sentirem picotejar els troncs. La població de pigots en aquest bosc de l'Obaga de la Gonarda és molt nombrosa. Aquest ocell, de la família dels picots, llueix un plomatge clapejat de colors blanc i negre, amb una característica taca vermella al clatell i una altra al carpó que el distingeixen clarament. S'alimenta dels insectes de la fusta morta dels arbres.

El camí perd altura ràpidament permetent-nos gaudir de la tranquil·litat d'aquest bell bosc ombrívol. Travessem la canal de la Fusta, un camí que baixa directe des del coll de Gomà. Enllacem amb una pista, al costat d'un dipòsit, i finalment arribem a la **8 carretera asfaltada de la Gonarda (2:48h - 1.383m)**. Seguim la carretera cap a l'esquerra. Anem descendint per un bosc caducifoli molt frescal, des d'on gaudim de boniques vistes cap a l'O i sobre la parròquia de la Massana. Després d'un revolt pronunciat, entrem a una urbanització i arribem a la **carretera de l'Aldosa a la Massana**, just enfront del "Cafè de la República", un establiment que deu el seu nom a un conegut programa de ràdio. Seguim la carretera cap a l'esquerra i a la següent bifurcació prenem el carrer de la dreta, l'antiga carretera de l'Aldosa, que ens condueix fins a **9 l'església de Sant Ermengol de l'Aldosa (3:00h - 1.291m)**. Girem pel primer carrer a la dreta -carrer de les Molleres- i el seguim. Deixem l'escola del poble enrere i arribem a l'inici del **camí de les Molleres** que agafem a l'esquerra.

Baixem pel camí empedrat, que perd altura ràpidament fent diverses ziga-zagues, fins que arribem a La Massana. Creuem el pont per on hem passat en l'anada i desfem el camí fins a la plaça de les Fontetes, on hi ha **1 l'Oficina de Turisme de La Massana (3:15h - 1.238m)**, punt inicial i final d'aquesta ruta.

EL LLAC GLACIAL DE LA MASSANA

Segons diversos estudis científics s'ha pogut constatar que en el lloc on ara hi ha La Massana, antigament hi havia un gran llac d'origen glacial. El llac es va formar en retrocedir les dues grans llengües glacials que cobrien la conca de la Valira del Nord: la llengua d'Ordino i la d'Arinsal. De fet, en el màxim apogeu glacial, fa aproximadament uns 31.000 anys, la glacera de la Valira del Nord confluint amb la de la Valira d'Orient on ara hi ha Les Escaldes i Andorra la Vella. Més tard, fa uns 26.000 anys, hi va haver un canvi climàtic important i un augment de les temperatures que va afavorir el retrocés de les glaceres, i la posterior formació del llac de la Massana. Uns anys més tard, les glaceres van patir el seu màxim retrocés i van quedar confinades a les capçaleres dels circs glacials, i el llac de la Massana va desaparèixer.

Extret del fulletó Geolodía 14 de la Fundació Privada Marcel Chevalier

QUÈ MÉS PODEM VISITAR?

El Museu del Còmic

Aquest museu situat a la plaça de les Fontetes de La Massana és un lloc de culte pels amants del còmic. El museu acull periòdicament diferents exposicions temàtiques d'autors de còmic reconeguts internacionalment i s'hi celebren taules rodones amb la presència dels autors, a més de projectar films, programar tallers i vendre publicacions. Des de l'any 1997, cada primavera s'hi celebra el saló "La Massana Còmic".

Coordenades GPS: 42.546709° 1.514103°

Casa Rull

Aquesta casa situada al poble de Sispony, a la parròquia de La Massana, és un típic exemple de casa tradicional andorrana del segle XIX. La Casa Rull, ara convertida en museu, ens permet descobrir la vida i els conceptes de família, patrimoni i organització social de l'Andorra del segle XIX. La Casa Rull de Sispony fou una de les més riques de la parròquia de La Massana. S'hi poden fer visites guiades i també s'organitzen diferents activitats per a escolars.

Coordenades GPS: 42.532445° 1.514187°

Totes les rutes han estat realitzades sobre el terreny per RUTES PIRINEUS. Les rutes poden variar molt en funció de l'època de l'any, de la neu i de les condicions meteorològiques. La senyalització (marques, panells, balises) que podem trobar al llarg de la ruta també pot variar amb el temps. RUTES PIRINEUS no es responsabilitza de qualsevol mal ús de les seves guies i recomana que cadascú sigui responsable i prudent a la muntanya. Així mateix, us convidem a documentar-vos amb llibres i guies especialitzades per complementar la informació aquí descrita. Tots els temps són efectius i prenen un caràcter orientatiu, no s'han tingut en compte les parades per petites que siguin. Per qualsevol suggeriment, RUTES PIRINEUS us convida a enviar un correu a info@rutespirineus.cat.

Descobreix tot el que t'oferim i viu els Pirineus com mai ho has fet!

Guies Web i Pdf gratuïtes

Posem a la teva disposició guies web i PDF -rutes de senderisme i d'alta muntanya que et pots descarregar gratuïtament-, uns continguts de qualitat i fiables elaborats per professionals de la muntanya per tal que puguis descobrir els Pirineus al teu aire!

Sortides i excursions guiades

Disposem d'un calendari de sortides organitzades o et podem preparar una proposta personalitzada a mida. Crestes i ascensions, naturalesa, parcs naturals, travesses,... Amb Rutes Pirineus descobriràs tots els secrets del Pirineu de la mà dels millors guies de muntanya!

Recomanacions Rutes Pirineus

Us recomanem els millors establiments que hi ha a prop de les rutes de senderisme i alta muntanya que us proposem a la web. Hotels, restaurants, museus, artesans, esports d'aventura,... tots revisats pel nostre equip perquè la teva experiència als Pirineus sigui inoblidable!

Serveis per a organismes i empreses

Creem i elaborem continguts d'itineraris de senderisme i d'alta muntanya per a organismes i empreses (díptics, tríptics, format web, APP per a mòbils,...). També us oferim la possibilitat de patrocinar els nostres continguts i així promocionar-vos en diversos espais de la nostra web.

www.rutespirineus.cat | info@rutespirineus.cat